кримінації в Україні" загалом містять необхідні узагальнюючі норми щодо забезпечення права на свободу світогляду і віросповідання.

Варто звернути увагу, що у міжнародних документах вживаються різні поняття, такі як «совість», «релігія», «віросповідання», «переконання», «свідомість», «світогляд». У Конституції України мова йде про свободу світогляду і віросповідання, а в Законі України «Про свободу совісті і релігійні організації» про право на свободу совісті.. Для покращення регулювання відносин у цій сфері необхідно у законодавстві вживати одну назву даного права і надати визначення всіх інших понять, які є важливими для реалізації цього права.

1. *Свобода* релігії та віросповідання в Україні в контексті дотримання міжнародних стандартів з прав людини та основних свобод / [за ред. В. Яворського] / Українська Гельсінська спілка з прав людини, МГО Центр правових та політичних досліджень «СІМ». – Х.: Фоліо, 2005 – 92 с. **2.** *Sobczak W.* Wolnosc mysli, sumienia I religii. Poszukiwanie standardu europejskiego. Dom Wydawniczy DUET, Torun, 2013. – 789 s. **3.** «*Релігія* і влада в Україні: проблеми взаємовідносин»: Інформаційні матеріали до круглого столу на тему: Державно-конфесійні відносини в Україні станом на 2013 рік: рух до партнерства держави і Церкви чи до кризи взаємин? 22 квітня 2013 р.» Проект здійснюється Центром Разумкова за підтримки представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні. – квітень, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irf.in.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=38&Itemid=65&lang=uk **4.** *Rywnosc* wobec prawa // Encyklopedia politologii. Tom II. Instytucje i systemy polityczne. Pod red. dr hab. Bozeny Dziemidok-Olszewskiej, dr. hab. Wojciecha Sokola. Wydanie 2, Warszawa 2012. – S. 480–482. **5.** *Sobczak W*. Цит. праця. – S. 14-15. **6.** Релігійні організації найбільше зазнають дискримінації від місцевої влади – Доповідь правозахисників [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irf.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1023 %3A1&catid=34%3Aua&Itemid=61&lang=uk **7.** *Рябошапко Л.І.* Правове становище національних меншин в Україні (1917 – 2000).: автореф_ дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук / Рябошапко Л.І. – Х., 2002. – 28 с. **8.** Історія релігії в Україні: у 10-ти т. [за ред. проф. А. Колодного]; редкол.: А. Колодний (голова) та ін. // Релігійні меншини України. – Т. 7. – К.: Український видавничий консорціум, 2011. – С. 8.

УДК 323.1

С. В. СТОЄЦЬКИЙ

ЕТНОКУЛЬТУРНА КОНСОЛІДАЦІЯ: СПРОБИ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ В ПОЛІТОЛОГІЇ*

Аналізується розуміння поняття «консолідація» в різних галузях політичної науки. Обґрунтовується необхідність виокремлення етнополітичної складової консолідології, присвяченої консолідації політичної нації шляхом об'єднання етнокультурно неоднорідних компонентів поліетнічного суспільства.

Ключові слова: *консолідологія, етнічна консолідація, національна консолідація*

© *СТОЄЦЬКИЙ Сергій Вікторович* – кандидат юридичних наук

* Стаття підготовлена в рамках наукового проекту «Політико-правові засади етнокультурної консолідації українського суспільства» в межах державної цільової програми «Гуманітарні технології як чинник суспільних перетворень в Україні»

Стоецкий С.В. **Этнокультурная консолидация: попытки концептуализации в политологии**

Анализируется трактовка понятия «консолидация» в разных областях политической науки. Обосновывается необходимость выделения этнополитической составной консолидологии, посвященной консолидации политической нации путем объединения этнокультурно неоднородных компонентов полиэтнического общества.

Ключевые слова: *консолидология, этническая консолидация, национальная консолидация*

Stojetskyj Sergiu. **Ethnocultural Consolidation: the Attempts to Conceptualize in Political Science**

The concept of consolidation in different fields of political science is analyzed. The necessity of ethnopolitical part of consolidology conceptualization is proved, which deals with consolidation of political nation by means of integration of heterogeneous components of polyethnic society.

Key words: *consolidology, ethnic consolidation, national consolidation.*

Насамперед варто відзначити відсутність систематизованої теоретико-методологічної основи для дослідження етнокультурної консолідації як етнополітичного явища. Тому доводиться відштовхуватися від розуміння «консолідації» в суміжних політологічних дисциплінах. Одночасно слід враховувати багатоаспектність, різноплановість феномену та його недостатню дослідженість навіть у політичній науці. Термін має латинське походження (consolido, consolidatio), що означає об'єднання, згуртування, зміцнення та складається з двох частин – (con) – разом, з та (solidare) – гуртувати, з'єднувати. Короткий словник-глосарій з політології визначає соціально-політичну консолідацію як процес об'єднання, зміцнення єдності та згуртованості соціальних та політичних сил (людей, соціальних груп, політичних партії та організації) з метою досягнення спільних завдань[1]. У більшості політологічних підручників пострадянського простору можна знайти твердження про те, що умовою формування демократичної державності та ефективних механізмів реалізації прав та свобод особи є консолідація суспільства. Будь-якій демократичній державі доводиться вживати заходів з запобігання та протидії міжнаціональним конфліктам, гострим соціальним протистоянням між різними прошарками суспільства. У цьому визначенні об'єднані як етнічний так соціальний елементи згуртованості суспільства держави.

Втім, незважаючи на відсутність однозначного визначення, поняття «консолідація» досить поширене та вживане у науці. Типовим є використання терміну багатьма авторами, які вкладають у нього відмінний зміст, що ускладнює процес концептуалізації консолідації. Використовується поняття у різних галузях суспільно-політичних наук, що дає підстави виокремлювати різні виміри консолідації. І. Іванов виділяє такі типи консолідації за наступними ознаками: основними носіями (етнічна, соціальна група, особа, політична партія, нація); за характером функціонування (теоретичний, державно-політичний і буденний, індивідуальний, суспільний рівень); за структурно-системною ознакою (система, структура, політичний, національний і державницький процес); за світоглядними параметрами (соціально-історичний досвід, світоглядна спрямованість); за ідентифікаційним напрямом (система етнонаціональної свідомості[2].

Однак найчастіше у політичній науці поняття «консолідація» вживається у наукових студіях присвячених демократії. З огляду на найвищий рівень розробки поняття, варто зупинитися на них детальніше, оскільки вони відкривають шлях до розуміння консолідації як політичного феномену та процесу. Консолідацію де-

мократії ґрунтовно досліджували у своїх працях С. Фіш, Ф. Шміттер, Г.О'Донелл. Термін закріпився в категоріальному апараті політологічної науки після виходу праці Г.О'Донелла та Ф. Шміттера «Transitions from authoritarian rule: tentative conclusions about uncertain democracies» в 1986 році. Цим доробком було започатковано цикл статей Ф. Шміттера та співавторів про форми переходу від авторитаризму до демократії в країнах Латинської Америки та Східної Європи. Дослідження викликали значний резонанс серед політологів і започаткувало новий напрямок політичних наук – консолідологію. Поки що такий не набув поширення та популярності на вітчизняному просторі з огляду на труднощі концептуалізації та формулювання визначення феномену. Засновники консолідології тривалий час дискутували щодо визначення термінів «консолідації» та «консолідація демократії». Вітчизняний представник цього напрямку І. Тітар підкреслює, що з часом проблема базового визначення нової науки стала настільки серйозною і усвідомленою, що вилилася в методологічні дебати серед авторів, які сягнули піку в момент висловлення припущення щодо необхідності взагалі відмовитися від використання терміну «консолідація демократії»[3].

Найкраще дилему пошуків визначення «консолідація демократії» відобразив у своїй праці А. Шедлер: «Якщо концепція використовується, як заманеться, ніхто не може бути впевнений, що мається на увазі одне й те ж поняття, але всі підтримують ілюзію спілкування одне з одним зрозумілою мовою. Хоча "демократична консолідація" уже із самого моменту її появи була досить неоднозначною концепцією, концептуальний туман, що огортає це поняття, густішає в міру поширення консолідації демократії в академічних і політичних колах»[4]. Учений зауважує, що жодна галузь науки не зможе просунутися далеко, якщо її представники-науковці не дотримуються загального розуміння ключових для даної сфери понять, тому й констатував, що вивчення демократичної консолідації на етапі концептуальної плутанини приречено на стагнацію. Консолідологія зациклилася на використанні неясного, непослідовного, без чітких кордонів поняття. Використання одного й того ж терміну для позначення різних речей тільки створює видимість дослідження одного й того ж явища, тоді як на практиці концептуальний хаос стає нездоланною перешкодою для наукової інтеракції, напрацювання теорії та знання в сфері консолідології.

Більша частина цих вад притаманна також етнополітичній складовій консолідології, яку ми наважимося виокремити в цьому прикладному для етнонаціональної політики України дослідженні. І частина з них вирішуються за допомогою науково-теоретичного шляху, окресленого А. Шедлером. Політолог вважає, що охопити та впорядкувати велику кількість значень та найпоширеніших використань консолідації, у тому числі демократичної можливо, якщо звернутися до політологічної реальності та до практичних завдань, вирішенню яких адресований термін. «Значення, які ми приписуємо поняттю демократичної консолідації залежать від того, де ми знаходимося (наші емпіричні точки зору) і куди прагнемо потрапити (наші нормативні горизонти). Ці значення змінюються відповідно до контекстів та цілей, які ми маємо на увазі»[5], – стверджує вчений. Якщо ж ми дистанціюємося від демократії та зосередимося на етнополітичній складовій консолідації, то можемо зробити висновок, що її значення - в даному випадку етнокультурної консолідації українського суспільства, кристалізуватиметься в міру окреслення та вивчення практичних цілей та завдань, які ставить або повинна поставити державна етнонаціональна політика України.

В межах дослідження етнокультурної консолідації цікавим видається не лише пошук теоретичних основ та зведення до єдиного знаменника основного визначення об'єкту дослідження консолідології як молодої політологічної науки, а та-

кож спроби консолідологів осягнути поняття «консолідації» безвідносно до демократії. Було запропоновано вивести демократію за дужки. Адже найбільше дебатів та суперечностей супроводжує становлення консолідології, які виникають навколо терміну «консолідація», а не «демократія». Адже консолідація може бути не лише позитивним явищем, а й негативним – фіксуватися як у деструктивних політичних процесах (консолідація демократії), так і деструктивних (консолідація авторитарних режимів, етнократій). Чимало часу консолідологи присвятили пошуку визначення безпосередньо поняття «консолідація».

Вітчизняний консолідолог І.Тітар, працюючи над визначенням категорії, робить висновок про те, що на відміну від слов'янських мов, в яких «консолідація» скоріше розуміється як «узгодженість», «об'єднання», західні дослідники оперують відмінними за змістом поняттями. В їх працях консолідація в першу чергу означає посилення та стабілізацію[6]. Це важлива риса консолідації, яка обов'язково має бути взята до уваги під час напрацювань теоретичних та практичних основ етнокультурної консолідації українського суспільства. Адже етнополітична стабільність є запорукою мирного процвітання та розвитку поліетнічних суспільств. Консолідацію демократії часто розглядають не лише через призму запровадження та інституціоналізації нових політичних відносин, а й через призму стабільності функціонування демократичних інститутів.

Певні складнощі, пов'язані з розуміння поняття «консолідація» у західній науці також обумовлені особливостями перекладу. Наприклад, І.Титар стверджує, що єдиного стандарту перекладу «consolidation of democracy» українською та найпоширенішою на пострадянському просторі російською не існує. Дослідник нараховує близько 5 термінів-аналогів: «консолідація демократії», «зміцнення демократії», «усталена демократія», «стабильность демократии», «сохранение демократии» і робить висновок, що поліваріантність перекладу призводить до розмивання наукової термінології і закликає уважно ставитися до перекладів[7], які можуть суттєво відрізнятися від оригіналу та ускладнювати розуміння консолідації. Такі довільні переклади маскують категорію та приховують західні дослідження консолідації суспільства.

Російські політологи переконані, що консолідологія обов'язково стане повноцінною, багатоплановою теоретичною дисципліною з великими практичними здобутками, що застосовуватимуться в політиці. Матеріалом для консолідології слугуватиме вивчення і стимулювання прогресуючої динамічної стабілізації політичних систем, що гарантує їх життєздатність, стабільний розвиток і довговічність. Навчальні заклади політологічного профілю останнім часом все більше уваги приділяють цій перспективній у сучасному світі, сповненому принципово нових викликів, дисципліні. Наприклад, кафедра порівняльної політології МДІМВ (Російська Федерація) на своїй офіційній сторінці у мережі декларує науковим «коником» – консолідологію як одну з провідних галузей порівняльної політології, яка вивчає політичні перетворення, становлення політичних режимів та політичних інститутів в різних частинах світу. Родоначальник напрямку, американський політолог Ф. Шміттер, є у переліку провідних закордонних вчених, постійних партнерів кафедри. Етнокультурна консолідація суспільства як науковий термін вітчизняної етнополітології і як невід'ємна стратегія внутрішньої етнонаціональної політики може запозичити багато консолідаційних елементів з теорії консолідації демократії Ф. Шміттера.

У своїх працях дослідник визначає консолідацію демократії як процес, в якому епізодичні угоди, половинчаті норми і випадкові рішення переходу від авторитаризму трансформуються у відносини співробітництва і конкуренції, усталені, діючі на постійній основі і добровільно прийняті тими особами і колективами

(тобто політиками і громадянами), що беруть участь у демократичному управлінні. Консолідацію демократичного режиму супроводжує інституціоналізація невизначеності деяких ролей і областей політичного життя, але при цьому громадяни переконуються в тому, що боротьба за державні посади і/або вплив буде чесною і не вийде за межі передбачуваного набору варіантів[8]. Якщо при формуванні демократичного режиму, за Ф. Шміттером суть дилеми консолідації зв'язана з формуванням інституціональної структури, з якою могли б погодитися політики і яку готові підтримати громадяни, то етнокультурна консолідація не завжди передбачає формування нових інституцій для зниження конфліктності взаємодії, хоча й не виключає цього.

Суть демократичної консолідації не обмежується лише політичними аспектами демократизації, вона включає також такий важливий параметр демократичного розвитку як гармонізація етнонаціональних відносин. Що ж стосується безпосередньо об'єкту дослідження, в науковій літературі та публіцистиці часто зустрічається поняття етнокультурної консолідації етносів, однак без визначення цього явища. Більш-менш однозначного, несуперечливого визначення етнокультурної або етнонаціональної консолідації не знаходимо у працях вітчизняних або зарубіжних дослідників. Термін «етнокультурна консолідація» в цілому присутній у роботах етнополітологів, етносоціологів, етнопсихологів і навіть культурологів, але у більшості випадків поняття згадується побіжно в контексті дослідження інших понять. Тому явище як таке не обґрунтовується і не концептуалізується. Що саме означає поняття етнокультурної консолідації залишається лише здогадуватися з контексту.

Наприклад, С. Волинець, досліджуючи у своїх працях формування етнокультурної ідентичності в умовах інтеграції українського суспільства, стверджує, що проблема подолання регіонально-політичного роз'єднання країни, інтеграції і консолідації українського суспільства повинна стати одним з головних пріоритетів державної політики[9]. Дослідниця пропонує шляхи інтеграції і поступової консолідації українського суспільства, виходячи з культурної домінанти, а не етнічної. С. Волинець переконана, що формування етнокультурної ідентичності безпосередньо пов'язане з процесом формування етнокультурної свідомості, що являє собою усвідомлення певним етносом і його членами неповторності своєї культури, її відмінності від інших культур. На її думку, саме етнічна культура виконує функцію інтеграції членів національної спільноти. Аналогічно Л. Анучина та В. Грицаненко, вивчаючи особливості сучасної етнічної культури стверджують, що етнокультурна консолідація історично посилювала мовну єдність українського народу. Однак, чим саме постає етнокультурна консолідація, на яких підставах і посередництвом яких механізмів вона повинна відбуватися чи відбувалася в українському суспільстві, автори не уточнюють[10].

Довільне використання поняття етнокультурної консолідації, яке не дозволяє звести його до спільного знаменника, спостерігається і в російській науці. М. Аствацатурова, І. Бабін та О. Маркєлов, досліджуючи особливості реалізації стратегії громадянської єдності та міжнаціональної згоди у Російській Федерації, доходять несподіваного висновку проте, що «етнокультурна консолідація за певних умов є джерелом місцевого етнорадикалізму та сепаратизму»[11]. Дослідники мають на увазі етнодеструктивну діяльність великих етнокультурних центрів міст Північного Кавказу (університетів, суспільно-гуманітарних НДІ, громадських організацій та об'єднань), що концентрують групи етнічно орієнтованої інтелігенції та постають ініціаторами етнічного сепаратизму. В працях українських дослідників також зустрічається ідея вагомої ролі громадських організація етноспільнот у пошуку та напрацюванні форм міжетнічної консолідації шляхом

втілення ідеї міжнаціонального миру і злагоди, толерантності та полікультурності. Л. Лойко наполягає на активній участі різних етнонаціональних груп населення у вирішенні етнополітичних проблем, оскільки це відповідає інтересам держави у цілому, сприяє консолідації суспільства і цілісності держави. З цього можна зробити висновок, що етнокультурна консолідація може бути обумовлена як етноконструктивними, так і етнодеструктивними чинниками.

Однак з подібних згадок про етнокультурну консолідацію в вітчизняних та зарубіжних студіях не можна скласти чітке уявлення, яку саме суть та значення вчені вкладають у поняття етнокультурної консолідації. Набагато краща картина спостерігається щодо розуміння національної та етнічної консолідації. Словник соціолінгвістичних термінів визначає національну консолідацію як процес формування та розвитку нації. Необхідною передумовою національної консолідації слугує етнічна та мовна основа, спільна територія проживання, культурні та інші зв'язки, які втілюються в національному факторі завдяки сукупності конкретних соціально-економічних умов[12]. Тобто національна консолідація як процес передує або супроводжує формування або оформлення етносу в націю.

Більша українських етнополітологів використовує поняття національної консолідації саме в цьому розумінні. С. Римаренко у своїх працях розглядає його як тривалий процес націєтворення[13]. Г. Луцишин визначає національну консолідацію як процес націєбудівництва, спрямований на зміцнення та посилення етнонаціональних груп, які утворюють націю, формування спільних цінностей та інститутів. Консолідованість є однією з важливих ознак зрілої держави та формою існування сучасних націй. На думку дослідниці, це властивість, яка досягається в процесі формування і розвитку нації. При цьому без національної консолідації, тобто об'єднання, згуртування та зміцнення держави, неможливий стабільний розвиток[14].

Під час дослідження теоретичної бази етнокультурної консолідації, також обов'язково потрібно опертися на першооснову явища, досить детально представлену етнополітологічною наукою – етнічну консолідацію. Серед науковців-етнополітологів на пострадянському просторі не спостерігається відмінних різночитань цього феномену. Примордіаліст радянського періоду Ю.Бромлей вважав етноси результатом дії етноеволюційних процесів: внутрішньоетнічної консолідації, що передбачає об'єднання кількох субетносів спільного походження, мови та культури в один з подальшим нівелюванням відмінностей та зміцненням спільної свідомості; міжетнічної інтеграції або об'єднання, що означає появу у кількох різних етносів спільних рис культури та спільної свідомості[15].

Російській науковці Г. Денисова, М. Радовель., досліджуючи основи етносоціології, дають наступне визначення етнічної консолідації – як внутрішнього об'єднання досить великого етносу, під час якого згладжуються відмінності між локальними групами та зливаються територіально розрізнені частини. Консолідуватися можуть також кілька близьких культурно і мовно сусідніх етносів, об'єднуючись в один і формуючи новий етнос[16].

Головні відмінності між розумінням суті явища полягають у виокремленні науковцями різних етнооб'єднавих процесів, відповідно з різними ознаками та характеристиками, що не відповідають вже згаданими теоріям, в яких фігурує явище етнічної консолідації. Наприклад, російський етнополітолог Ю. Платонов розмежовує наступні етнооб'єднавчі процеси: міжетнічну інтеграцію, асиміляцію, консолідацію, етнічну фузію та етногенетичну міксацію. Під етнічною фузією дослідник розуміє злиття кількох самостійних етносів, близьких за мовою, культурою, походженням в один великий етнос. Під етнічною консолідацією - внутрішнє об'єднання досить чисельного етносу, при якому згладжуються

розбіжності між присутніми в ньому локальними групами або поєднуються раніше територіально розрізнені частини. Консолідуватися можуть і близькі за культурою та мовою сусідні етноси, що поєднуються в один, нерідко перетворюючи при цьому в частини цього нового етносу – субетноси. Найчастіше це відбувається, коли усі вони опиняються в межах одного етнополітичного організму[17].

Ю. Платонов переконаний, що етнічна фузія й етнічна консолідація — два тісно зв'язаних між собою процесу, оскільки згодом етнічна фузія переходить в етнічну консолідацію. В принципі можна стверджувати, під міжетнічною інтеграцією дослідник мав на увазі формування політичної нації, оскільки він визначає її як взаємодію усередині держави або якого-небудь великого регіону декількох різних етносів, що різняться між собою мовою, культурою, що призводить до появи в них низки загальних рис, поступового зближення і злиття в надетнічну спільноту. Однак з подальших постулатів теорії стає зрозуміло, що мова все таки йде більше про етнічне об'єднання, ніж політичне, оскільки в результаті процесу міжетнічної інтеграції формуються міжетнічні спільноти, що у віддаленій перспективі можуть злитися в єдиний народ. А отже, етнос або єдину етнічну націю, відмінності між етнічними складової якої поступово зникнуть. Під етногенетичною міксацією дослідник має на увазі дуже рідкісний тип етноб'єднавчого процесу, що відбувається шляхом злиття етносів, не пов'язаних спорідненістю, а викликаний історичною або культурною необхідністю.

Незважаючи на те, що ідея формування політичної нації почасти присутня в категоріях етнічної та національної консолідації, вона не є помітно вираженою. Таким чином, незважаючи на поширеність поняття «консолідація» в політологічних дисциплінах, концептуалізація явища суттєво ускладнюється термінологічною невизначеністю та багатоманітністю трактувань. Однак, відштовхуючись від розуміння консолідації в працях, присвячених демократії; етнічної та національної консолідації - в етнополітології, пропонуємо виокремити етнополітичну складову консолідології, присвячену консолідації політичної нації шляхом об'єднання етнокультурно неоднорідних компонентів поліетнічного суспільства на основі громадянської ідентичності.

1. *Болдонов А.* Краткий словарь-глоссарий по политологии / Болдонов А., Башинова Т., Тармаханов Е. [Електронний ресурс] // Национальная политическая энциклопедия. – Режим доступу: http://politike.ru/dictionary/437/word/konsolidacija. **2.** *Іванов І.* Етнонаціональна ідентичність в контексті формування і консолідації української політичної нації / І. Іванов // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. – 2006. – Вип. 75. – С. 56. **3.** *Тітар І.* Емпіричні підходи до ідентифікації та вимірювання консолідації демократії / І. Тітар // Методологія, теорія і практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. – Х.: Видавничий центр Харківського національного університету ім. В.Н. Кразіна, 2007. – С. 81. **4.** *Schedler A.* What is Democratic Consolidation? / A. Schedler // Journal of Democracy. – 1998. – Vol 9. – №2. – P. 93. **5.** Там само. – P. 94. **6.** *Титарь И.* Концептуализация понятия «консолидация демократии» / И. Титарь // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Кразіна. – 2008. – Вип. 22. – С.40. **7.** Там же. – С. 37. 8. *Шмиттер Ф.* Размышления о гражданском обществе и консолидации демократии / Ф. Шмиттер // Полис. –1996. – № 5. – С. 17. **9.** *Волинець С.* Формування етнокультурної ідентичності в умовах інтеграції українського суспільства / С. Волинець // Наукові записки. – Острог: Острозька Академія. – Вип. 5. – Проблеми культурної ідентичності: глобальний та локальний виміри: матеріали міжнар. наук. конф., 23–24 квітня. – 2010. – С. 176. **10.** *Анучина Л.* Культура сучасної України: питання національної ідеї та мовної ситуації / Л. Анучина, В. Грицаненко // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». – 2011. – № 30. – С. 115. **11.** *Аствацатурова М.* Города Северного Кавказа в реализации

стратегии гражданского единства и межнационального согласия / Аствацатурова М., Бабін І., Маркелов О. [Електронний ресурс] // Северный Кавказ: проблемы и политика. – Режим доступу: http://valerytishkov.ru/engine/documents/document1193.pdf **12.** *Кожемякина В.А.* Словарь социолингвистических терминов / Кожемякина В.А., Колесник Н.Г., Крючкова Т.Б. [Електронний ресурс] // Национальная социологическая энциклопедия. – Режим доступу: http://voluntary.ru/dictionary/981. **13.** *Національно-державне* будівництво: концептуальні підходи, сучасна наукова література / [за ред. Ю. І. Римаренка]. – К.: Довіра, 1999. – С. 358. **14.** *Луцишин Г.* Етнополітичний вимір національної консолідації України / Г. Луцишин // Гілея: науковий вісник: зб. наук. пр. Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, УАН. – 2011. – Вип. 46. – С. 619. **15.** *Bromley J.* The Theory of Ethnos and Ethnic Process in Soviet Social Sciences / J. Bromley, V. Kozlov // Comparative Studies in Society and History. – 1989. – № 31(3). – P. 434. **16.** *Денисова Г.* Этносоциология: [учеб. пособие для студентов ун-тов и пед. вузов] / Г. Денисова, М. Радовель. — Ростов-н/Д: Изд-во ООО «ЦВВР», 2000. — С. 83. **17.** *Платонов Ю.* Народы мира в зеркале геополитики (структура, динамика, поведение) [учеб. пособие] / Платонов Ю. – Спб.: Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2000. – С. 56.

УДК 323.2

О. М. ЧИЖОВА

ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ ТА ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ОСНОВНИЙ НАПРЯМ ПОЛІТИЧНОГО ПРАГМАТИЗМУ

Розглядаються питання формування стратегічних цілей і інтересів, що визначаються згідно з обраним курсом розвитку держави на тривалий період. Показано, що стратегічні інтереси держави є конкретизацією її життєвих інтересів у певних історичних умовах, а стратегічні цілі та інтереси є імперативом для структур виконавчої влади.

Ключові слова: *держава, інтерес, плюралізм, прагматизм, стратегія.*

Чижова Е.М. **Определение стратегических целей и интересов украинского общества как основное направление политического прагматизма**

Рассматриваются вопросы стратегических целей и интересов, которые определяются в соответствии с избранным курсом жизни и развития государства на длительный период. Показано, что стратегические интересы государства являются конкретизацией его жизненных интересов в определенных исторических условиях, стратегические цели и интересы – императивом для структур исполнительной власти.

Ключевые слова: *государство, интерес, плюрализм, стратегия, цель.*

Chyzhova Olena. **The definition of strategic goals and interest of the Ukrainian society as the main direction of political pragmatism actions**

In the article the issues of strategic goals and interests, which are defined according to the chosen state course of life and development over long time, are considered. Strategic interests of state are specification of its vital interests in the certain historical circumstance. Strategic goals and interests are the imperative for structure of executive power.

Key words: *state, interest, pluralism, strategy, goal.*

© *ЧИЖОВА Олена Михайлівна* – кандидат політичних наук, доцент кафедри методики викладання соціально-гуманітарних дисциплін Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова